

TEISMINIS BENDRADARBIAVIMAS BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE

Teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose grindžiamas teismo nuosprendžių ir sprendimų tarpusavio pripažinimo principu ir apima priemones, kuriomis siekiama suderinti valstybių narių teisės aktus tam tikrose srityse. Lisabonos sutartyje nustatytas tvirtesnis pagrindas baudžiamojo teisingumo erdvei kurti, taip pat numatyti nauji Europos Parlamento įgaliojimai.

TEISINIS PAGRINDAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 82–86 straipsniai.

TIKSLAI

Laipsniškai panaikinus sienų kontrolę ES buvo sudarytos daug palankesnės sąlygos Europos piliečiams joje laisvai judėti, tačiau nusikaltėliams taip pat tapo paprasčiau užsiimti nusikalstama veikla tarptautiniu mastu. Siekiant kovoti su tarpvalstybinio nusikalstamumo problema laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje (LSTE) numatytos priemonės, kuriomis siekiama skatinti teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose. Visų pirma turi būti laikomasi tarpusavio pripažinimo principo. Be to, buvo patvirtintos specialios priemonės, kuriomis siekiama kovoti su tarpvalstybinio nusikalstamumu ir užtikrinti, kad aukų, įtariamųjų ir įkalintųjų teisės būtų apsaugotos visoje Sąjungoje.

LAIMĖJIMAI

A. Pagrindiniai ES teisėkūros procedūra priimami aktai, susiję su teisiniu bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose

1. Priėmimo procedūra

Pagal SESV dauguma teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose priemonių priimamos pagal įprastą teisėkūros procedūrą ir jų priežiūra priklauso Europos Sąjungos Teisingumo Teismo kompetencijai. Vis dėlto teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose, įskaitant policijos bendradarbiavimą, nėra visiškai integruoti į ES sistemą ir jiems būdingos ne tik su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve susijusios ypatybės (išimtytys, taikomos Jungtinei Karalystei, Airijai ir Danijai (žr. prie SESV pridėtus protokolus Nr. 21 ir 22) ir privilegijuotas nacionalinių parlamentų vaidmuo (žr. protokolus Nr. 1 ir 2), bet ir tam tikra su jų kilme susijusi specifika, išlikusi ir priėmus Lisabonos sutartį:

- Komisija iniciatyvos teise dalijasi su valstybėmis narėmis, jei jos sudaro ketvirtadalį Tarybos narių (SESV 76 straipsnis);
 - Su Parlamentu tik konsultuojamasi dėl konkrečių teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose priemonių, kurias Taryba priima vieningai. Jeigu Taryba negali priimti vieningo sprendimo, devynios arba daugiau valstybių narių gali veikti kartu įgyvendindamos tvirtesnį bendradarbiavimą.
- 2.** Pagrindiniai teisės aktai dėl policijos bendradarbiavimo priimami taikant įprastą teisėkūros procedūrą.
- a.** Bendri minimalūs baudžiamojo proceso standartai:
- 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2010/64/ES](#) dėl teisės į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas baudžiamajame procese.
 - 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2012/13/ES](#) dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese.
 - 2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2013/48/ES](#) dėl teisės turėti advokatą vykstant baudžiamajam procesui ir Europos arešto orderio vykdymo procedūroms ir dėl teisės reikalauti, kad po laisvės atėmimo būtų informuota trečioji šalis, ir teisės susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu.
 - 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2016/343](#) dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo.
 - 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2016/800](#) dėl procesinių garantijų vaikams, kurie baudžiamajame procese yra įtariamieji ar kaltinamieji.
 - 2016 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2016/1919](#) dėl teisinės pagalbos įtariamiesiems ir kaltinamiesiems vykstant baudžiamajam procesui ir prašomiems perduoti asmenims vykstant Europos arešto orderio vykdymo procedūroms.
- b.** Kova su terorizmu:
- 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2016/681](#) dėl keleivio duomenų įrašo (PNR) duomenų naudojimo teroristinių nusikaltimų ir sunkių nusikaltimų prevencijos, nustatymo, tyrimo ir patraukimo už juos baudžiamajon atsakomybės tikslais.
 - 2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2017/541](#) dėl kovos su terorizmu, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/475/TVR ir iš dalies keičianti Tarybos sprendimą 2005/671/TVR.
- c.** Kova su korupcija, elektroniniais nusikaltimais, sukčiavimu ir pinigų plovimu
- 2013 m. rugpjūčio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2013/40/ES](#) dėl atakų prieš informacines sistemas, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2005/222/TVR, (vadinama Elektroninių nusikaltimų direktyva).

- 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2014/42/ES](#) dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje.
 - 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2014/57/ES](#) dėl baudžiamųjų sankcijų už manipuliavimą rinka (manipuliavimo rinka direktyva).
 - 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2014/62/ES](#) dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2000/383/TVR.
 - 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2017/1371](#) dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis.
 - 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2018/1673](#) dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis.
 - 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2018/1805](#) dėl nutarimų įšaldyti ir nutarimų konfiskuoti turtą tarpusavio pripažinimo.
 - 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2019/713](#) dėl kovos su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/413/TVR.
- d.** Keitimasis informacija tarp valstybių narių ir ES agentūrų
- 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2014/41/ES](#) dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose.
 - 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2018/1726](#) dėl Europos Sąjungos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūros (eu-LISA), kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1987/2006 ir Tarybos sprendimas 2007/533/TVR bei panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1077/2011.
 - 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2018/1862](#) dėl Šengeno informacinės sistemos (SIS) sukūrimo, eksploataavimo ir naudojimo policijos bendradarbiavimui ir teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, kuriuo iš dalies keičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2007/533/TVR ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1986/2006 ir Komisijos sprendimas 2010/261/ES.
 - 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2019/816](#), kuriuo Europos nuosprendžių registru informacinei sistemai papildyti sukuriami centralizuota valstybių narių, turinčių informacijos apie priimtus trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės apkaltinamuosius nuosprendžius, nustatymo sistema (ECRIS-TCN) ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1726. Šis reglamentas susijęs su pasiūlymu dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl keitimosi informacija apie trečiųjų šalių piliečius ir Europos

nuosprendžių registru informacinės sistemos (ECRIS)^[1], dėl kurio Parlamentas 2019 m. kovo 12 d. priėmė savo [poziciją per pirmąjį svarstymą](#). Direktyva bus paskelbta *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

- 2019 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2019/818](#) dėl ES informacinių sistemų policijos ir teismo bendradarbiavimo, prieglobsčio ir migracijos srityje sąveikumo sistemos sukūrimo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2018/1726, (ES) 2018/1862 ir (ES) 2019/816.

e. Nukentėjusiųjų apsauga

- 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2011/36/ES](#) dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR;
- 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2011/92/ES](#) dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR.
- 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2011/99/ES](#) dėl Europos apsaugos orderio.
- 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2012/29/ES](#), kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR.

B. Teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose agentūros ir kitos įstaigos

1. Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisės srityje agentūra (Eurojustas)

[Eurojustas](#) skatina ir padeda koordinuoti tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą, taip pat valstybių narių kompetentingų institucijų bendradarbiavimą. Jis visų pirma sudaro geresnes sąlygas tarpvalstybinei savitarpio teisinei pagalbai teikti ir ekstradicijos prašymams vykdyti. Eurojustas remia valstybių narių valdžios institucijas, kad jos galėtų veiksmingiau tirti tarpvalstybinius nusikaltimus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą.

Eurojustas valstybių narių prašymu gali padėti joms vykdyti tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą, susijusius su atitinkamomis valstybėmis narėmis ir trečiosiomis šalimis, jeigu Eurojustas ir tos trečiosios šalys, yra sudarę bendradarbiavimo susitarimą arba jeigu įrodytas esminis interesas.

Eurojusto kompetencijai priklauso tų pačių rūšių baudžiamieji nusižengimai ir nusikaltimai, kurie priklauso Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europol) kompetencijai, pavyzdžiui, terorizmas, prekyba narkotikais, prekyba žmonėmis, padirbinėjimas, pinigų plovimas, elektroniniai nusikaltimai, nusikaltimai nuosavybei arba viešosioms gėrybėms, įskaitant sukčiavimą ir korupciją, Sąjungos finansiniams interesams kenkiantys nusikaltimai, nusikaltimai aplinkai ir

[1]Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl keitimosi informacija apie trečiųjų šalių piliečius ir Europos nuosprendžių registru informacinės sistemos (ECRIS) iš dalies keičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2009/315/TVR ir pakeičiamas Tarybos sprendimas 2009/316/TVR.

dalyvavimas nusikalstamoje organizacijoje. Eurojustas valstybių narių prašymu taip gali padėti joms vykdyti kitų nusikaltimų tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą.

Dabar Eurojustą reglamentuojantis teisės aktas (2008 m. gruodžio 16 d. Tarybos sprendimas 2009/426/TVR dėl Eurojusto stiprinimo ir iš dalies keičiantis Sprendimą 2002/187/TVR, įkuriantį Eurojustą siekiant sustiprinti kovą su sunkiais nusikaltimais) įsigaliojo 2009 m. birželio 4 d. Tačiau 2019 m. gruodžio 12 d. įsigalios 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2018/1727](#) dėl Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūros (Eurojusto) ir kuriuo pakeičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2002/187/TVR.

Eurojustas skelbia [metines ataskaitas](#). Agentūra įsikūrusi Hagoje, Nyderlanduose.

2. Europos prokuratūra

2017 m. spalio 12 d. Tarybos [reglamentas \(ES\) 2017/1939](#), kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje įsigaliojo 2017 m. lapkričio 20 d. Parlamentas savo [2017 m. spalio 5 d. teisėkūros rezoliucijoje](#) pritarė Tarybos reglamento projektui.

Įsteigus Europos prokuratūrą, nuo tam tikros nustatytos dienos ji atliks tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo užduotis Komisijos sprendimu, remdamasi Europos vyriausiojo prokuroro pasiūlymu. Ši diena bus ne anksčiau kaip treji metai nuo Europos prokuratūrą reglamento įsigaliojimo dienos.

Europos Parlamentas ir Taryba bendru sutarimu paskirs Europos vyriausiąjį prokurorą septynerių metų kadencijai; ji negali būti pratęsta.

Matoma, kad Europos prokuratūra pradės vykdyti veiklą 2020 m. pabaigoje arba 2021 m. pradžioje. Prokuratūra bus nepriklausoma tarnyba, atsakinga už nusikaltimų, susijusių su ES biudžetu, pvz., sukčiavimo, korupcijos ar tarpvalstybinio sukčiavimo PVM, kurio vertė didesnė nei 10 mln. EUR, tyrimą, baudžiamąjį persekiojimą ir administravimą.

Dauguma valstybių narių prisijungė prie Europos prokuratūros, keltas šiuo metu nedalyvaujančių valstybių narių gali prisijungti bet kuriuo metu. Europos prokuratūros centrinė būstinė, taip pat vyriausiasis prokuroras ir prokurorų kolegijos, sudarytos iš visų dalyvaujančių valstybių narių atstovų, bus Liuksemburge.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Parlamentas atliko labai svarbų vaidmenį formuojant ES teisės aktus teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, užtikrindamas, kad kova su nusikalstamumu ir korupcija taptų politiniu prioritetu. Pagal įprastą teisėkūros procedūrą Parlamentas ir Taryba lygiomis teisėmis formavo teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose. Įprasta teisėkūros procedūra taikoma beveik visoms ES baudžiamosios teisės sritims, išskyrus kelias išimtis, visų pirma Europos prokuratūros įsteigimą, kuriam buvo taikoma pritarimo procedūra.

Pagrindinė valstybių narių teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose priemonė yra Eurojustas. Vykdam Europolo reformą Parlamentas aktyviai pasisakė už griežtesnę parlamentinę kontrolę ir geresnes duomenų apsaugos taisykles.

Teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose politika vis dar plėtojama, ypatingas dėmesys skiriamas kovai su visai ES kylančiomis grėsmėmis ir nusikalstamumu. Parlamentas patvirtino specialias priemones, kuriomis siekiama kovoti su terorizmu, tarpvalstybiniu nusikalstamumu, korupcija, sukčiavimu ir pinigų plovimu ir užtikrinti, kad aukų, įtariamųjų ir įkalintųjų teisės būtų apsaugotos visoje Sąjungoje. Taip pat siekiant pagerinti keitimąsi informacija tarp valstybių narių priimta ne viena priemonė.

Kristiina Milt
05/2019

